WERKGROEP MILIEUBEHEER BERG EN DAL
Postbus 26, 6560 AA Groesbeek
bestuur@wmg-groesbeek.nl
www.wmg-groesbeek.nl

Aan: Waterschap Rivierenland
t.a.v. het College van Dijkgraaf en Hoogheemraden
Mevrouw T. Cuppen, Dijkgraaf
info@wsrl.nl

Afschriften worden verzonden naar: College Provincie Gelderland, College Provincie Limburg, College Berg en Dal, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landelijke Commissie Waterverdeling (LCW), Advocaat van de Aarde, diverse media.

Brandbrief inzake acute verdroging kwetsbare natuur in de gemeente Berg en Dal
Klemmend verzoek tot onverwijld instellen van onttrekkingsverboden

Groesbeek, 22 juli 2026

Geacht College van Dijkgraaf en Hoogheemraden,

De Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal maakt zich ernstig zorgen over de uitzonderlijke droogte die onze regio treft. De natuurgebieden op en rond de stuwwal staan onder zware druk. De afgelopen weken is duidelijk geworden dat de droogte niet alleen aanhoudt, maar verder verergert. Er is al weken geen regen van betekenis gevallen en de vooruitzichten bieden geen verbetering.

In heel Nederland nemen waterschappen inmiddels maatregelen om schade aan kwetsbare natuur te voorkomen. De Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW) heeft opgeschaald naar het niveau 2 ‘feitelijk watertekort’. Dat betekent dat de verdeling van water moet gebeuren volgens de landelijke verdringingsreeks, waarbij het voorkomen van onomkeerbare natuurschade voorrang heeft boven agrarische belangen.
In vrijwel alle hoger gelegen gebieden in Nederland zijn inmiddels brede onttrekkingsverboden ingesteld. Maar niet in het droogste deel van Waterschap Rivierenland.

Dat is onbegrijpelijk en zorgwekkend. Wij doen een dringend beroep op Waterschap Rivierenland om haar verantwoordelijkheid voor het grondwaterbeheer volledig te nemen en onmiddellijk maatregelen te treffen om verdere schade aan de natuur te voorkomen.

In Berg en Dal is onze grootste zorg de grondwateronttrekking, omdat deze de natuurlijke kwelstromen verstoort, mede het grondwaterpeil structureel verlaagt en daarmee mogelijk onomkeerbare schade veroorzaakt in de meest kwetsbare natuurgebieden van onze gemeente. Het waterschap dient aan te tonen dat de wateronttrekking niet leidt tot (onherstelbare) natuurschade aan de Natura 2000 gebieden.

Droogteontwikkeling: een structurele trend, geen incident
De afgelopen acht jaar laten een zorgwekkend patroon in deze regio zien:
2018 – extreem droog
2019 – droog
2020 – vrij droog
2021 – normaal
2022 – vrij droog
2023 – vrij droog
2024 – zeer nat (extreem nat)
2025 – vrij droog
2026 – ontwikkelt zich opnieuw tot een extreem droog jaar

Door klimaatverandering wordt het niet alleen droger, ook de weersextremen nemen toe. 2018 was een extreem droog jaar. Eigenlijk was alleen 2021 een normaal jaar. 2024 was ook extreem, maar de andere kant op. Die was extreem nat. Historische meetreeksen tonen dat het grondwaterpeil in de zomer aan het begin van deze eeuw aanzienlijk hoger lag (https://grondwater.webscada.nl/bruuk/#). Dit wijst op een structurele verdrogingstrend die al langer gaande is.
Uit de peilbuizen in en rond De Bruuk blijkt dat na 2018 het grondwater verder blijft zakken terwijl die jaren meteorologisch niet droger waren.

Sint-Jansberg
Dit Natura-2000 gebied bestaan uit gemengde hellingbossen, beekdalen en moerasbos met kenmerkende soorten. Het terrein ligt grotendeels in Limburg, maar de zone waar het voor de natuurwaarden belangrijke water vandaan komt ligt vooral op de stuwwal, grotendeels in Gelderland. Waterschap Rivierenland draagt daardoor ook verantwoordelijkheid voor de realisering van de instandhoudingsdoelen van dit natuurreservaat. In deze belendende zone vinden nu grootschalige onttrekkingen plaats, waardoor extra verdroging in het natuurgebied ontstaat. Struiken en kruidlaag sterven al af. Dit verdroogde materiaal vergroot het risico op fatale branden, in een gebied waar relatief veel recreatie plaatsvindt.
Ook lokale kennis bevestigt dit beeld: molenaar Peter Pouwels, molenaar Bovenste Plasmolen, rapporteert dat de waterafvoer van de beken bij de Plasmolen in twintig jaar tijd met één derde is afgenomen.

Ecologische schade: De Bruuk als voorbeeld van een systeem dat kantelt
De Bruuk is internationaal bekend om haar unieke natte vegetaties, waaronder de Veldrusgemeenschap, die volgens De Vegetatie van Nederland (1996, deel 3, p. 185) in De Bruuk “de best bewaarde van Nederland” is. De droogte van 2018 veroorzaakte een ecologische klap: Veldrus kwijnde weg door langdurige lage grondwaterstanden. Door oxidatie van venige bodems kwamen nutriënten vrij, wat leidde tot massale verruiging. Struiken kiemden massaal in de opengevallen plekken en zorgden voor grote problemen in het beheer. Deze veranderingen zijn nagenoeg onomkeerbaar en bemoeilijken het beheer ernstig.
De verdroging van De Bruuk heeft in 2022 geleid tot talloze maatregelen om de hydrologie weer op orde te krijgen. Intern werden sloten verondiept, buiten De Bruuk werden diepe wateronttrekkende watergangen verplaatst en voorzien van stuwen. De effecten daarvan lijken vooralsnog beperkt. Het hierboven beschreven proces van verruiging gaat nog steeds door. De sloten in De Bruuk staan droog. Het grondwaterpeil blijft verder zakken.

Vermoedelijke oorzaak: toegenomen grondwateronttrekking door de landbouw
Wij vermoeden sterk dat de aanvoer van grondwater minder is geworden door wateronttrekking door de landbouw. Na de droogte van 2018 zijn in het hellinggebied en rond De Bruuk massaal pulsen geslagen. Dat is de meest logische en aanwijsbare oorzaak voor het verder zakken van het grondwater sinds 2018.

Het Waterschap Rivierenland heeft een belangrijke taak als het om grondwater gaat. Zij heeft hierover beleid geformuleerd: "grondwateronttrekkingen". Zo heeft zij in een zone van 300 m rond De Bruuk een verbod ingesteld om grondwater te gebruiken voor beregenen. Ook mag beregening geen daling teweeg brengen van het grondwater van meer dan 5 cm.

Het waterschap heeft echter geen goed beeld van de impact van de pulsen in het gebied:
- geen goed overzicht van het aantal pulsen,
- geen inzicht in ligging en locaties van pulsen
- geen inzicht op welke diepte ze water wegpompen,
- geen gegevens over de hoeveelheden water die dagelijks worden onttrokken in droge tijden

De maximale grondwaterdaling van 5 cm door grondwateronttrekking is feitelijk niet controleerbaar en handhaafbaar en daarmee een wassen neus.
Ook de afstandsnorm van 300 meter rond De Bruuk is ecologisch niet onderbouwd. Het inzijggebied betreft de volledige stuwwal, waardoor een zone van 3000 meter realistischer is.

Situatie zomer 2026: acute nood
2026 dreigt opnieuw een extreem droog jaar te worden:
- drie hittegolven vóór half juli,
- meer dan drie weken zonder betekenisvolle neerslag,
- geen serieuze regenverwachting,
- natuurgebieden zoals De Bruuk, Kaalbroek, Slumke en Schildbroek staan zichtbaar onder zware druk,
- Veldrussen zijn klein, verzwakt en beginnen weg te kwijnen.

De hydrologische situatie is acuut en vraagt om direct ingrijpen!

Klemmend verzoek: onverwijld instellen van onttrekkingsverboden
De Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal verzoekt het College met klem om:
- ✓ Per direct een verbod op grondwateronttrekking voor beregening in te stellen in het gehele hellinggebied van de stuwwal en de hydrologische invloedssfeer van De Bruuk en omliggende natte natuur, de Sint-Jansberg.
- ✓ Handhaving toe te passen, aangezien de huidige 5 cm-dalingsnorm niet controleerbaar is.
- ✓ De 300-meterzone rond De Bruuk te herzien op basis van hydrologische realiteit en wetenschappelijke inzichten.
- ✓ Noodmaatregelen te treffen om verdere ecologische schade deze zomer te voorkomen.

Het waterschap kan op dit moment niet aantonen dat grondwateronttrekking geen significante daling veroorzaakt. Daarom is het onverantwoord om beregening in deze omstandigheden toe te staan. Het waterschap dient aan te tonen dat de wateronttrekking niet leidt tot (onherstelbare) natuurschade van de Natura 2000 gebieden.

Een algeheel verbod op het onttrekken van oppervlaktewater in te stellen
Een algeheel verbod op het onttrekken van oppervlaktewater uit beken, sloten en meren in gehele gemeente Berg en Dal (dan wel in het gehele werkgebied van Waterschap Rivierenland) achten wij ook een zeer logische en relevante maatregel. Dit mag echter geen excuus zijn om niet per direct een verbod op grondwateronttrekking voor beregening in te stellen in het gehele hellinggebied van de stuwwal en de hydrologische invloedssfeer van De Bruuk en omliggende natte natuur, de Sint-Jansberg.

Consequenties bij nalaten
Indien het waterschap op korte termijn nalaat te handelen (deze week) zijn wij als natuurorganisatie voornemens om een handhavingsverzoek in te dienen bij de provincie Gelderland.

Tenslotte
Wij verzoeken u dringend om uw wettelijke taak voor het grondwaterbeheer en de bescherming van kwetsbare natuur serieus te nemen en onmiddellijk te handelen. Verdroging is geen toekomstscenario meer, maar een realiteit die zich nu voltrekt en die zonder ingrijpen onherstelbare schade veroorzaakt.

Met vriendelijke groet,

J. Mertens, voorzitter

Goed ontwikkelde veldrusgemeenschap Bruuk 2015, foto H. Brinkhof

Verruigde veldrusgemeenschap Bruuk 2026, foto H. Brinkhof

Waterstand Bruuk 20-7-2026, foto J. Mertens

Berg en Dal, Klein Amerika, 21-7-2026, foto J. Mertens